

דברי מוסר מאת מורינו ראש הישיבה הרב יעקב משה קולעפסקי זצ"ל

קבלת התורה

טעם מצות ספירת העומר הוא להראות שתכלית יציאת מצרים היתה קבלת התורה

כתוב בתורה, "וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עומר התנופה שבע שבתות תמימות תהיינה, עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמשים יום והקרבתם מנחה חדשה לה'" (אמור כ"ג, ט"ו-ט"ז). ומבואר שהתורה ציוותה לנו לספור חמשים יום, ובגמר חמשים יום נעשה יום טוב דהיינו חג השבועות. וצריך ביאור, מה טיבו של ספירה זו, ולמה אנו צריכים לספור חמשים יום לפני החג?

והנה חז"ל גילו לנו שחג השבועות הוא יום של מתן תורה נוכדאיתא בפסחים (ס"ח ב') "הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם, מאי טעמא, יום שניתנה בו תורה הוא", וא"כ הספירה לחג השבועות היא ספירה ליום של מתן תורה. וממילא שאילתנו היא למה אנו צריכים לספור חמשים יום לפני היום של מתן תורה?

אולם, התשובה לזה מבוארת בדברי החינוך (במצוה ש"ו) שכתב, "משרשי המצוה על צד הפשט, לפי שכל עיקרן של ישראל אינו אלא התורה וכו', והיא העיקר והסיבה שנגאלו ויצאו ממצרים כדי שיקבלו התורה בסיני ויקיימוה וכו', וענין גדול הוא להם, יותר מן החירות מעבדות וכו', ומפני כן כי היא כל עיקרן של ישראל ובעבורה נגאלו ועלו לכל הגדולה שעלו אליה, נצטוונו למנות ממחרת יום טוב של פסח עד יום נתינת התורה, להראות בנפשנו החפץ הגדול אל היום הנכבד הנכסף ללבנו כעבד ישאף צל, וימנה תמיד מתי יבוא העת הנכסף אליו שיצא לחירות, כי המנין מראה לאדם כי כל ישעו וכל חפצו להגיע אל הזמן ההוא."

ומבואר מדברי החינוך שספירת הימים מיום של יציאת מצרים ליום של קבלת התורה היא להראות שתכלית יציאת מצרים היתה רק כדי שנקבל את התורה, ולכן אנו סופרים את הימים שבין זה לזה כיון שכל חפצנו הוא להגיע להיום הנכבד של קבלת התורה.

והנה לא זו בלבד שתכלית יציאת מצרים היתה כדי שנקבל את התורה, אלא שגם תכלית בריאת העולם היתה בשביל התורה, וכמו שכתב רש"י על התורה (בראשית א', א'), "בראשית ברא", אין המקרא הזה אומר אלא דרשני, כמו שדרשוהו רבותינו ז"ל (בראשית רבה א', ו') בשביל התורה שנקראת (משלי ח', כ"ב) 'ראשית דרכו', ובשביל ישראל שנקראו (ירמיה ב', ג') 'ראשית תבואתו'."

וכן מבואר מדברי הגמ' במס' שבת (פ"ח א'), "מאי דכתיב 'ויהי ערב ויהי בקר יום הששי' (בראשית א', ל"א), ה"א יתירה למה לי, מלמד שהתנה הקדוש ברוך הוא עם מעשה בראשית, ואמר להם אם ישראל מקבלים התורה אתם מתקיימין, ואם לאו אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו." הרי דברי חז"ל ברור מללו שבלי קבלת התורה לא שייך להעולם שיתקיים, ולכן בריאת העולם היתה על תנאי שיקבלו ישראל את התורה.

ספירת העומר היא תהליך של טהרה כמו ז' נקיים

טעם נוסף למצות ספירת העומר מצינו בדברי הזוהר הק' (אמור דף צ"ז), "אבל תא חזי, ישראל כד הוו במצרים הוו ברשותא אחרא והוו אחידן במסאבותא, כאתתא דא כד היא יתבא ביומי דמסאבותא, בתר דאתגורו עאלו בחולקא קדישא דאקרי ברית, כיון דאתאחדו ביה פסק מסאבותא מנייהו כדא אתתא כד פסקו מנה דמי מסאבותא, בתר דאתפסקו מנה מה כתיב 'וספרה לה שבעת ימים' (מצורע ט"ו, כ"ח), אוף הכא כיון דעאלו בחולקא קדישא פסקא מסאבו מנייהו, ואמר קודשא בריך הוא מכאן ולהלאה חושבנא לדכיותא, וספרתם לכם, לכם דייקא, כמה דאת אמר וספרה לה שבעת ימים לה לעצמה, אוף הכא לכם לעצמכם, ולמה בגין לאתדכאה במיין עלאין קדישין ולבתר למיתי לאתחברא ביה במלכא ולקבלא אורייתיה, התם וספרה לה שבעת ימים הכא שבע שבתות."

[תרגום הזוהר: אבל בוא וראה, ישראל כשהיו במצרים היו ברשות אחרת והיו מחוברים בטומאה, כאשר זו כשהיא יושבת בימי טומאה, אחר שמלו נכנסו בחלק קדוש שנקרא ברית, כיון שהיו מחוברים בו פסק הטומאה מהם כאשר זו שפסק ממנה דם טמא, לאחר שנפסק מה כתוב, 'וספרה לה שבעת ימים', אף כאן כיון שנכנסו בחלק קדוש פסקה הטומאה מהם, ואמר הקב"ה מכאן ואילך החשבון לטהרה, 'וספרתם לכם', 'לכם' דוקא, כמו שאתה אומר 'וספרה לה שבעת ימים', 'לה' לעצמה, אף כאן 'לכם' לעצמכם, ולמה, כדי להטהר במים עליונים קדושים, ולאחר מכאן לבוא ולהתחבר במלך ולקבל תורתו, שם 'וספרה לה שבעת ימים', הכא 'שבע שבתות'.]

מדברי הזוהר הק' אנו למדים שספירת העומר שהיא ספירה של שבע שבועות היא כמו ספירת שבעת ימים של זבה, שכשם שאותה ספירה היא להטהר מטומאת זבה, כמו כן ספירה זו היא כדי שיטהרו מטומאת מצרים. וממילא ספירה זו נצרכת לקבלת התורה, שרק במצב של טהרה אפשר לישראל לקבל את התורה.

ויעוין במגן אברהם (סי' תצ"ד ס"ק ו') שביאר טעם המנהג של אכילת מאכלי חלב בשבועות על פי דברי הזוהר"ק הנ"ל, שכתב, "ומצאתי כתוב הטעם דאיתא בזוהר שאותן ז' שבועות היו לישראל שבעה נקיים דוגמת אשה המיטהרת מנדתה, וידוע שדם נעכר ונעשה חלב, והיינו מדין לרחמים." וכוונתו היא שמכיון שחלב בא מדם, וספירת העומר היא כמו ספירת אשה זבה שצריכה לספור ז' ימים שהם נקיים מדם, ממילא אנו אוכלים בחג השבועות מאכלי חלב.

מהחזקוני מבואר שספירת העומר אינה רק הכנה לחג השבועות

ויש להעיר, שמדברי החזקוני (בהר כ"ה, ח') מבואר שיש לו טעם חדש למצות ספירת העומר, שכתב, "וספרת לך שבע שבתות שנים, לפי שאין כאן אלא ספירה אחת והיא בבית דין אין צריך לברך, אבל עומר דכתיב ביה שתי ספירות, אחת בפרשת אמור ואחת בפרשת ראה, אחת לבית דין ואחת לצבור, צריך לברך."

ולכאורה כוונת החזקוני להקשות למה אנו מברכים ברכת המצוה לפני מצות ספירת העומר, ואילו במצות ספירת היובל (שהיא המצוה המוטלת על בית דין לספור כל שנה עד שמגיעים ליובל) לא מצינו שום ברכה. ועל זה תירץ החזקוני שמצות ספירת יובל היא רק לבית דין ולכן לא תיקנו בשביל זה שום ברכה, וכל אחד ואחד אינו מצווה במצוה זו, אבל ספירת העומר היא מצוה המוטלת על כל אחד ואחד וממילא צריך לברך.

וצריך ביאור, מה הקשר בין זה לזה? מה הסברא לומר שחייב ברכת המצוה תלוי באם הוא מצוה על בית דין או על כל אחד ואחד?

ונראה לומר בזה, שכוונת החזקוני היא שמצות ספירת יובל היא רק כדי שנדע מתי יהיה היובל, וממילא רק בית דין מחוייבים לספור כיון שהם אחראים על שמירת לוח השנה, ומאחר שהיא רק הכנה ליובל ממילא אינה טעונה ברכה כיון שאינה מצוה בפני עצמה. אבל ספירת העומר אינה רק כדי שנדע מתי יהיה חג השבועות, שאם כן רק בית דין יתחייבו בה, ומאחר שבאמת כל אחד ואחד מחוייב בה על כרחך מצות ספירת העומר אינה רק הכנה לחג השבועות, אלא היא מצוה בפני עצמה, ולכן טעונה ברכת המצוה.

מכל זה מוכח שיסוד מצות ספירת העומר אינה בגדר הכנה לחג השבועות, אלא היא מצוה בפני עצמה שאינה תלויה בחג השבועות הבא לאחריה. ודבר זה צריך ביאור, איך שייך לומר שמצוה זו אינה תלויה בחג השבועות? והלא כל מצות ספירת העומר היא לספור עד חג השבועות?

דברי רבינו יונה ביסוד אמירת נעשה ונשמע וביאור דברי החזקוני

ונראה לבאר דברי החזקוני בהקדם דברי רבינו יונה בשערי תשובה (שער שני, אות י'), שכתב, "כאשר ישמע מוסר החכמים והמוכיחים יקשיב וישמע ויכנע ויחזור בתשובה ויקבל בלבו כל דברי התוכחות ושל לא יגרע דבר מדבריהם, והנה האיש הזה ברגע קטן יצא מאפלה לאור גדול, כי עת אשר יאזין ויסכיח ולבבו יבין ושב ויקבל ביום שמעו דברי המוכיח ויקיים עליו להיותו עושה ככל אשר יורוהו תופשי התורה מן היום ההוא ומעלה להזוהר כאשר יזהירו יודעי בינה לעתים עלתה בידו התשובה ונהפך לאיש אחר, ומעת אשר קבל כזאת במחשבתו וגמר עליו ככה בלבבו קנה לנפשו זכות ושכר על כל המצוות והיסורים, ואשריו כי צידק נפשו בשעה קלה וכו', ואמרו (אבות דרבי נתן פרק כ"ה) כל שמעשיו מרובים מחכמתו חכמתו שנאמר 'נעשה ונשמע' (משפטים כ"ד, ז), נעשה ונשמע, ביאור הדבר, כי האיש אשר קיבל על נפשו בלב נאמן לשמור ולעשות על פי התורה אשר יורוהו ועל פי המשפט אשר יאמרו לו היושבים על המשפט, יש בידו מן היום הזה שכר על על המצוות על אשר שמעה אזנו מדברי התורה ותבן להם, ועל הדברים אשר לא גלו אזנו עליהם ענדה וצדק לבש, וקנה זכות על הנגלות אליו ועל כל נעלם מעיניו, ואחרי זאת יום יום ידרוש וישקוד על דלתות מוכיחיו וישכיל מכל מלמדיו, ונמצא האיש הזה מעשיו מרובים מחכמתו, כי לא ידע את הדבר והנה שכרו אתו, וכענין מה שאמרו ישראל בנינו נעשה ונשמע, שהקדימו קבלת המעשה על נפשם לפני השמיעה, ובענין אחר לא יתכן שיהיו מעשי האדם מרובים ממה שהוא יודע."

והנה מדברי רבינו יונה למדנו יסוד אמירת "נעשה ונשמע", שמי שמקבל על עצמו לקיים כל אשר ילמוד יקבל את המעלות והשכר על כל המצוות ואפילו המצוות שעדיין לא ידע אותן, וגם נקרא מי שמעשיו מרובים מחכמתו כיון שהוא מקבל שכר אפילו על מעשים שאינו יכול לקיימם כיון שעדיין לא למד אותם.

ונראה שבזה מבוארים היטב דברי החזקוני, שאע"פ שבדאי מצות ספירת העומר היא לספור עד חג השבועות, מכל מקום כיון שיסוד המצוה הוא כדי להכין את עצמנו לקבלת התורה, הרי בזה הוא מראה את החפץ והרצון לדעת ולקיים את כל המצוות, ולפי רבינו יונה בזה הוא כבר מקבל את השכר ואת המעלות של כל המצוות אפילו לפני מתן תורה, ונמצא שעל ידי מצות ספירת העומר הוא כבר מקבל את מעלת מתן תורה, ושפיר כתב החזקוני שמצוה זו אינה בגדר הכנה.¹

ראיה מהמדרש לרבינו יונה

ונראה שעל פי דברי רבינו יונה יש לבאר את דברי המדרש בויקרא רבה (בחוקותי פרשה ל"ה אות ז), "ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם", א"ר חמא ברבי חנינא אם שמרתם את התורה הריני מעלה עליכם כאלו אתם עשיתם אותם. ובפשטות "מצוותי תשמרו" היינו השמירה לקיים את המצוות, ולפי דברי המדרש תמוהים הם, שמה הרבותא לומר שאם שמרתם את התורה נחשב כאילו עשה את המצוות, והלא שמירת התורה היינו עשיית המצוות, והיינו הך!

אולם יעוין בספר לב דוד מהחיד"א (בפרק י"ד) שכתב, "שמירה, שיהא ממתין ומשתוקק מתי תבוא המצוה לידו, כדכתיב 'ושמרתם לעשותם', מלשון 'ואביו שמר את הדבר' (וישב ל"ד, י"א)". ולמדנו מדברי החיד"א ש"שמירה" היינו הציפייה לעשיית המצוות, דהיינו שהוא מקוה ומשתוקק לקיים את המצוות, והביא ראיה לזה ממה שכתוב אצל יעקב אבינו 'ואביו שמר את הדבר', שרש"י פירש שם, "היה ממתין ומצפה מתי יבוא".

ולפי זה דברי המדרש מבוארים היטב, שאם שמרתם את התורה, היינו שהוא מצפה ומשתוקק לקיים את המצוות, כבר נחשב כאילו עשה את המצוות. ונמצא שדברי המדרש הם כמו דברי רבינו יונה, שהקבלה לקיים את המצוות נותנת לו את החשיבות של קיום המצוות אף קודם שהזדמנה המצוה לידי.

ובאמת יסוד זה מצינו גם כן בדברי רבי אלימלך מליזענסק, שכתב ב"צעטיל קטן", "בכל עת ורגע שהוא פנוי מן התורה ובפרט שהוא יושב בטל לבדו בחדר או שוכב על מטתו ואינו יכול לישון יהיה מהרהר במצות עשה זו של 'ונקדשתי בתוך בני ישראל' (אמור כ"ב, ל"ב), וידמה בנפשו ויצייר במחשבתו כאילו אש גדול ונורא בוער לפניו עד לב השמים והוא בשביל קדושת הש"י שובר את טבעו ומפיל את עצמו להאש על קידוש הש"י ומחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה ונמצא שאינו שוכב ויושב בטל רק מקיים מצות עשה דאורייתא."

הכנה למצות מסירות נפש על קידוש השם

איתא במס' ברכות (ס"א ב'), "בשעה שהוציאו את רבי עקיבא להריגה, זמן קריאת שמע היה, והיו סורקים את בשרו במסרקות של ברזל והיה מקבל עליו עול מלכות שמים, אמרו לו תלמידיו עד כאן, אמר להם כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה 'בכל נפשך' (ואתחנן ו', ה'), אפילו נוטל את נשמתך, אמרתי מתי יבא לידי ואקיימנו, ועכשיו שבא לידי לא אקיימנו?!"

וכתב השל"ה הק' (חלק עשרה הלולים, אות ג' בהגה"ה), "וענין מסירת הנפש הוא כך, יהרהר בצער המיתות האכזריות, ויעשה מוכסם לסבול הצער הגדול שבעולם, ויעשה לעצמו טבע, כי כן ההרגל הוא טבע, רצוני לומר, יחשוב כאילו האש שורף אותו וכואב לו והוא מתגבר וסובל, ככה יחשוב בכל יום, יהרהר כאילו הרגיש צער האש או סקילה, ומתגבר בשביל קדושת שמו, ואפשר שזה רמז רבי עקיבא

1 ובהזדמנות אחרת פירש את דברי החזקוני על פי דברי הרמב"ן על הפסוק "וספרתם לכם ממחרת השבת" (ויקרא כ"ג ט"ו) שמדבר בענין ספירת העומר וז"ל וטעם "וספרתם לכם" כמו "ולקחתם לכם" (להלן פסוק מ'), שתהא ספירה ולקחתה לכל אחד ואחד, שימנה בפיו ויזכיר חשבונו כאשר קבלו רבותינו, ואין כן "וספר לו" (ויקרא ט"ו י"ג) "וספרה לה" (שם פסוק כ"ח) דזבין, שהרי אם רצו עומדים בטומאתם, אלא שלא ישכחוהו, וכן "וספרת לך" (ויקרא כ"ה ח') דיובל, שתזהר במספר שלא תשכח. ובתורת כהנים (בהר פרשה ב' א'), וספרת לך, בב"ד; ולא ידעתי אם לומר שיהיו ב"ד הגדול חייבין לספור שנים ושבועות בראש כל שנה ולברך עליהן כמו שנעשה בספירת העומר, או לומר שיזהרו ב"ד במנין ויקדשו שנת החמשים עכ"ל.

ונראה מדברי הרמב"ן שהוקשה לו מה החילוק בין ספירת העומר ושאר ספירות, שבספירת העומר יש מצוה לספור בפה ובשאר ספירות אין צריך. והרמב"ן תירץ שבספירת זב וזבה לא שייך לומר שיש עליהם מצוה לספור שהרי תכלית ספירתם היא רק ליטהר מטומאתם, וכיון שאינם מצווים ליטהר ואם רוצים יכולים לעמוד בטומאתם לא שייך לומר שיש עליהם מצוה לספור, וממילא אנו אומרים שכוונת התורה שאמרה "וספר" או "וספרה" היא רק שיזהרו שלא ישכחו מנינם. וכן המצוה של ספירת היובל שמבואר מלשון התורה [שכתבה "וספרת לך" בלשון יחיד] שהיא מצוה רק על בית דין הוא גם כן רק אזהרה שהבית דין יזהרו במנינם שלא ישכחו כדי שיקדשו שנת החמשים בזמנו [כן הוא כוונת הרמב"ן בסוף דבריו]. אבל בספירת העומר שכתוב בה "וספרתם לכם" בלשון רבים ולכן היא מצוה על כל יחיד ויחיד ממילא לא שייך לומר שהיא רק אזהרה שלא ישכחו המנין שהרי אין דבר זה ניתן לכל יחיד ויחיד אלא לבית דין בלבד שיזהרו לקבוע המועדים בזמנם, וע"כ צריך לומר שמצות ספירת העומר היא מצוה שימנה כל יחיד ויחיד בפיו ויזכיר כל יום בפיו את חשבון הימים.

ולפי זה יש ליישב דברי החזקוני שכתב שבספירת יובל שכתובה בתורה רק פעם אחת [ולכן היא מצוה רק על בית דין] אין מברכים עליה, אבל ספירת העומר שכתובה בתורה ב' פעמים [ולכן היא מצוה גם על כל יחיד ויחיד] מברכים עליה, שכוונתו היא על דרך דברי הרמב"ן הנ"ל, שאע"פ שגם בספירת יובל יש מצוה על בית דין למנות כל שנה ושנה מכל מקום כיון שתכלית הספירה היא רק כדי שלא ישכחו את המנין לכן לא שייך על זה ברכה, אבל בספירת העומר שהיא מצוה על כל יחיד ויחיד ממילא אין תכלית הספירה שלא ישכחו המנין אלא שהיא מצוה לספור, ועל זה שייך ברכה

במה שאמר כל ימי הייתי מצטער על זה ועכשיו שבא לידי לא אקיימנו, כלומר, כל ימי הייתי עושה הרגל לטבעי על זה כאילו הייתי סובל הצער וכדי להגביר עליו, ואיך לא אקיימנו עתה כי נעשה טבעי אצלי, ועל זה רומז הפסוק גם כן, 'כי עליך הורגנו כל היום נחשבנו כצאן טבחה' (תהלים מ"ד, כ"ג), הנה כל יום אנחנו מוסרים גופינו למיתה לסבול צער המיתה החמורה, ממילא לאחר זמן כשיבוא הדבר לידי מעשה אזי הוא נקל בעינינו, ולא נחשבנו רק כצאן לטבחה, כי כבר הורגל בזה ונעשה טבע אצלנו."

מבואר מדברי השל"ה הק', שרבי עקיבא היה מכין את עצמו כל ימי חייו למצות קידוש השם, על ידי שהיה מחשב בדעתו כאילו היה מוסר את נפשו להריגה על קידוש השם. ע"י הכנה זו נעשה טבעי אצלו, ולא היה קשה לו למסור את נפשו על קידוש השם.

גם מכאן למדנו הנחיצות של הכנה למצוה, שהכנה היא חלק של המצוה, כיון שהרבה פעמים קשה מאוד לקיים את המצוה אם לא יכין את עצמו מזה קודם לכן.

גם תיקון המידות נצרכת לקבלת התורה

ויש להעיר, שקבלת המצוות אינה מספקת בשביל קבלת התורה, אלא שצריך גם תיקון המידות. יסוד זה למדנו מדברי רבינו יונה על המשנה במס' אבות על המשנה (פרק ג' משנה ט'), "כל שחכמתו מרובה ממעשיו אין חכמתו מתקיימת", שרבינו יונה פירש, "שלא יאמר אשנה הלכה זו ואקיימנה אשנה כל התלמוד ואקיימנו, ואם כה יאמר לא תתקיים חכמתו, כי צריך תיקון המדות תחלה ואחר כך תתקיים חכמתו".

ולמדנו מדברי רבינו יונה שבלי תיקון המידות נחשב "חכמתו מרובה ממעשיו" כיון שמדותיו מקולקלות, שבלי מידות טובות אי אפשר לקיים את המצוות כראוי.

ובאמת, שיסוד זה למדנו מפסוק שבתורה, שהרי כתוב, "ויסעו מרפידים ויבאו מדבר סיני ויחננו במדבר ויחן שם ישראל נגד ההר" (יתרו י"ט, ב'), ופירש רש"י (ומקורו ממכילתא שם), "ויחן שם ישראל כאיש אחד בלב אחד", ומבואר שביאתם להר סיני היתה מתוך אחדות ושלוש ובלי שום מחלוקת, והיינו כמו שנתבאר שקבלת התורה אי אפשר בלי תיקון המידות, ועיקר תיקון המידות הוא להיות בשלום ובלי מחלוקת.

מי שיש לו מידות טובות קרוב יותר אל האמת שבתורה

ונראה שיש סיבה נוספת שתיקון המידות נצרכת לקבלת התורה, והיינו משום דעביד איניש לאחזוקי דיבוריה, ולכן אם הוא תמיד מתווכח עם חבירו ואינו מודה על האמת, לא יגיע להאמת שבתורה, שאם הוא טועה בהכנת דבר אחד בתורה וחבירו מעמידו על טעותו, לא יהיה יכול להודות שטעה וישאר לעולם עם טעויותיו.

יסוד זה אנו למדים מדברי הגמ' בעירובין (דף י"ג ב'), "אמר רבי אבא אמר שמואל, שלש שנים נחלקו בית שמאי ובית הלל, הללו אומרים הלכה כמותנו והללו אומרים הלכה כמותנו, יצאה בת קול ואמרה אלו ואלו דברי אלקים חיים הן והלכה כבית הלל, וכי מאחר שאלו ואלו דברי אלקים חיים מפני מה זכו בית הלל לקבוע הלכה כמותן, מפני שנחזין ועלובין היו ושונין דבריהן ודברי בית שמאי, ולא עוד אלא שמקדימין דברי בית שמאי לדבריהן."

ומבואר מדברי הגמ' דבר נפלא, שבית הלל זכו שההלכה נקבעת כמותם בזכות מידותיהם הטובות. וקשה טובא, למה קובעים את ההלכה על פי זה, והלא מי שמכוון יותר אל האמת בתורה צריכים לקבוע את ההלכה כמותו?

ועל כרחק שמכאן מבואר שבאמת מידות טובות הן סיבה שיזכה לכוון להאמת שבתורה, שהרי כל אדם טועה לפעמים בהבנתו בתורה, ורק על ידי תיקון המידות יכול לתקן את טעויותיו.

ספירת העומר היא זמן של תיקון המידות

ולפי זה ימי ספירת העומר צריכים להיות זמן של תיקון המידות, שמאחר שאי אפשר לקבלת התורה כראוי בלי מידות טובות, ממילא בימים אלו שמכניס את עצמו לקבלת התורה צריך האדם לעבוד על עצמו לתקן את מדותיו.

ומעתה דברי הגמ' יבמות מובנים, דאיתא שם (דף ס"ב ב'), "אמרו, שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי עקיבא מגבת עד אנטיפרס, וכולן מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה לזה וכו', תנא, כולם מתו מפסח ועד עצרת." הרי שתלמידי רבי עקיבא מתו בזמן ספירת

העומר מפני שהיו חסרים במידות טובות, ולכאורה היינו משום שמידות טובות הן הכרחיות לקבלת התורה, וממילא העונש על זה בא עליהם בזמן ההכנה לקבלת התורה.

כל ישראל הם כמו אדם אחד

ונראה שמדברי הירושלמי יש להבין את עומק ענין זה, דאיתא בירושלמי בנדרים (פרק ט' הל' ד'), "כתיב 'לא תקום ולא תטור את בני עמך' (קדושים י"ט, י"ח), היך עבידא, הוה מקטע (חותך) קופד (בשר) ומחת סכינא לידוי (וירד הסכין על ידו) תחזור ותמחי לידיה." ופירש הקרבן העדה, "היה חותך בשר וירד הסכין לתוך ידו, וכי תעלה על הדעת שינקום מידו ויחתוך ידו השניה על שחתכה הראשונה, כן הדבר הזה כיון שכל ישראל גוף אחד הן דין הוא שלא ינקם מחבירו שהוא כנוקם מגופו."

ולמדנו מדברי הירושלמי שהאדם צריך להבין שכל ישראל הם כמו גוף אחד, וממילא לא יצער את חבירו, שהרי זה כמו מי שמצער את עצמו. וזהו כוונת רש"י שהבאנו לעיל שבהר סיני היו כל ישראל "כאיש אחד בלב אחד", דהיינו שהבינו שכל ישראל הם כמו גוף אחד ובזה היו שלמים בתיקון המידות והיו נוהגים כבוד זה לזה, וממילא היו ראויים לקבל את התורה.

ובזה מבוארים גם סוף דברי הירושלמי שם, "ואהבת לרעך כמוך" (קדושים י"ט, י"ח), רבי עקיבא אומר זה כלל גדול בתורה, בן עזאי אומר "זה ספר תולדות אדם" (בראשית ה', א') זה כלל גדול מזה. "וצריך ביאור, מה היא המחלוקת בין רבי עקיבא ובן עזאי, שזה סובר ש"ואהבת לרעך כמוך" הוא כלל גדול בתורה, ואילו בן עזאי סובר ש"זה ספר תולדות אדם" יותר ראוי להיות כלל גדול בתורה.

ויעוין במלבי"ם (בפירושו על תורת כהנים קדושים פרק ד' אות י"ב שגם שם מופיע מחלוקת זו) שפירש ש"ואהבת לרעך כמוך" אינו מדבר כלל על ההרגשה שבנפשו (שא"כ הפסוק היה אומר "ואהבת את רעך", ע"ש) אלא כוונת הפסוק היא רק שלא יעשה לאדם אחר מה שלא ירצה שיעשו עמו, אבל בן עזאי אומר שיש להאדם להרגיש כאילו כל ישראל הם גוף אחד, וממילא לא יעשה לחבירו מה שלא ירצה שיעשו לו כיון שכולם הם רק חלקים של "אדם אחד", שבן עזאי מדייק מ"תולדות אדם" שכל בני אדם שנולדים הם כמו חלקים של אדם אחד.

והנה כל אחד צריך להתבונן בדברים אלו בימי ספירת העומר, כדי להגיע ככל מה שאפשר למדרגת "כאיש אחד בלב אחד" שמידה זו נצרכת לקבלת התורה.